

РОЛЬ НАСТУПНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті аналізується роль наступності у професійній підготовці майбутніх учителів технологій. Автор розглядає педагогічні умови, що передбачають розроблення дидактичних основ формування змісту підготовки, ґрунтовне методичне забезпечення процесу навчання та виховання особистості майбутнього вчителя технологій.

Ключові слова: *наступність, неперервна освіта, особистісно орієнтований підхід, учитель технологій.*

Педагогічна наука і практика, втілюючи в життя різноманітні інноваційні ідеї, незмінно здійснює пошук найбільш оптимальних шляхів і способів у створенні умов для життєвої самореалізації учнів. Сучасні тенденції розвитку українського освітнього простору відбуваються у час глобалізації та стандартизації середньої та вищої освіти. Інтеграція України у світове співтовариство та її відкритість, формують усередині країни попит на нові освітні технології та програми. Все це супроводжується потребою суспільства у висококваліфікованих кадрах, що здатні до самостійного трудового життя в умовах ринкової економіки, проте реальна підготовленість сучасних школярів, випускників середніх спеціальних та вищих навчальних закладів залишає бажати кращого.

Освітня галузь "Технологія" у школі – інтегративна освітня галузь, яка синтезує наукові знання з математики, фізики, хімії, біології, інших галузей знань і показує їх використання в промисловості, енергетиці, зв'язку, сільському господарстві, у роботі транспорту та інших напрямках діяльності людини. Освітню галузь "Технологія" слід віднести до міжпредметного рівня розуміння з усіма притаманними йому відмітними ознаками і критеріями як виробничої, так і педагогічної технології. Оскільки у базовому навчальному плані основою цієї галузі є трудове навчання, то, виходячи з цього, освітню

галузь "Технологія" слід розглядати як оптимізовану трудову підготовку учнів.

Зосередження уваги на наступності у професійній підготовці майбутнього вчителя технологій цілком виправдовується і знаходиться у взаємозв'язку з майбутньою педагогічною діяльністю випускника.

У законі України про освіту зазначено, що саме наступність є однією з обов'язкових умов для здійснення неперервності процесу здобуття знань, яка певною мірою має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм навчання та виховання з урахуванням вікових особливостей особистості студента.

Проблемою наступності в професійній підготовці займалися: С.Я. Батишев, О.С. Гребенюк, Г.С. Гуторов, І.Д. Клочков, І.Я. Курамшин, М.І. Махмутов, І.А. Мельников, А.А. Пінський, Н.М. Розенберг, Ю.С. Тюнников, О.Е. Шильникова, М.М. Шкодін та ін. [2; 3; 4; 5]. Проте питання наступності професійної підготовки учителів технологічної освіти потребують розроблення та уточнення.

Узагальнимо уявлення про сутність і функції дидактичного принципу наступності. Отже, наступність:

- передбачає взаємозв'язок та узгодженість у змісті, організаційно-методичному забезпеченні навчального процесу на різних етапах та ступенях навчання;

- забезпечує реалізацію інших дидактичних принципів – науковості, систематичності, послідовності та доступності;

- встановлює зв'язки між новими та раніше здобутими знаннями як елементами цілісної системи; забезпечує їх подальший розвиток та осмислення на новому, більш вищому рівні;

- сприяє підготовці студентів до оволодіння новими, більш складними знаннями та вміннями у майбутній професійній діяльності;

- налагоджує зв'язки між знаннями, які повідомляються, між навчальним матеріалом різних навчальних дисциплін;

– вказує, що на наступному етапі навчання не потрібно затримувати студентів на рівні попереднього, конструктивніше відновлювати старе у процесі наступної роботи над новим матеріалом;

– здійснює послідовний зв'язок між освітньо-кваліфікаційними рівнями (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр), шляхом застосування таких засобів, як: узгодження програм, підручників, навчальних посібників, повторення навчального матеріалу тощо.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства, важливість проблеми трудового виховання підростаючого покоління не виправдано занижена. Розв'язання даної проблеми вимагає відповідної сучасному рівню розвитку науки і техніки матеріальної бази, а також приходу в освітні установи якісно нового вчителя з гуманістичною, духовно-моральною спрямованістю, професіонала, здатного вільно орієнтуватися в складних і швидкоплинних соціокультурних умовах, творчо вирішувати поставлені перед ним завдання [3].

Для більш якісної підготовки учителя технологій завданням вищої школи є забезпечення наступності його професійної підготовки. Тому дослідження практичного досвіду підготовки вчителя технологій на технологічному факультеті за напрямом "Технологічна освіта" Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка набуває, поза сумнівом, актуальний характер в плані визначення підстав проектування та реалізації наступності у професійній підготовці майбутнього вчителя технологій. Це потребує від викладацького колективу пошуку шляхів вдосконалення всієї системи підготовки майбутніх фахівців.

У зв'язку з цим на технологічному факультеті розробляється концепція оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя технологій, яка передбачає ефективну реалізацію наступності його професійної підготовки.

Методологічно важливим у концепції є визначення, що є професіоналізм учителя технологій. Поняття "професіоналізм" розглядається нами як "добре володіння своєю професією" [2]. Воно передбачає наявність професіоналізму особистості (особистісний аспект), професіоналізму діяльності (діяльнісний аспект), професійно-педагогічну компетентність (предметний аспект), майстерність (технологічний аспект), педагогічний професіоналізм (соціально-освітній аспект).

Кожний з цих напрямків у концепції розглядається з позиції ціннісного, змістовного, діяльнісного та структурного аспектів.

Ціннісний аспект професійної підготовки вчителя технологій в університеті важливий для формування сукупності специфічних педагогічних цінностей професійної діяльності. Майбутній вчитель технологій в період навчання у вищих навчальних закладів формує власну систему цінностей про особистість школяра, про педагогічну діяльність, власний професіоналізм, значення психолого-педагогічних знань тощо.

Змістовний аспект вищої педагогічної освіти за напрямом "Технологічна освіта" з врахуванням вимог Державного освітнього стандарту вищої освіти показує конкретні пріоритети, напрями підготовки майбутніх фахівців та реалізації наступності професійної підготовки. Особливе значення у даній проблемі має співвідношення між кількістю годин циклами дисциплін: "гуманітарної та соціально-економічної підготовки", "математичної, природничо-наукової підготовки", "професійної та практичної підготовки".

Професійна та практична підготовка майбутнього вчителя технологій заслуговує особливої уваги, тому що характеризується глибоким взаємозв'язком гуманітарних та технічних предметів. Вчитель технологій зобов'язаний бути прикладом для своїх учнів, а для цього він повинен бути всебічно розвиненим фахівцем.

Висока якість професійно-педагогічної підготовки вчителя технологій може бути досягнута тільки при достатньо ефективній організації

навчального процесу та активній пізнавальній діяльності студентів. З одного боку це відноситься до аудиторних занять (лекції, практичні (семінарські), лабораторні роботи), а з іншого боку – до засобів контролю знань та умінь, які дозволяють оцінити підготовку до самостійної практичної діяльності.

У рамках діяльнісного аспекту професійно-педагогічної підготовки вчителя технологій передбачається досягнення оптимального поєднання теоретичних і практичних знань, тобто прив'язку досліджуваного матеріалу до проблем повсякденного життя.

Зміст діяльності студентів у період проведення практикумів (столярна справа, слюсарна справа, механічна обробка деревини, механічна обробка металів) і практик (пропедевтична, технологічна, педагогічна) максимально наближений до реальної професійної роботи вчителя технологій. Основна їх мета – підготовка до виконання основних видів професійної діяльності, розв'язання типових професійних завдань у закладах середньої загальної освіти.

Курсові роботи спрямовані на вирішення реальних практико-орієнтованих педагогічних завдань, які стоять перед учителем в його професійній діяльності. У той же час курсові роботи носять творчий характер і спрямовані на перспективу.

Виконання випускних кваліфікаційних робіт є заключним етапом навчання майбутніх учителів технологій. Випускна робота охоплює комплекс дисциплін, що характеризують його підготовленість до педагогічної діяльності. Кожна дипломна робота має певний практичний результат: плакати, наочні посібники, навчально-методичні посібники, зразки виробів, розроблені профільні та елективні курси, виконані самими студентами під керівництвом наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи, або при проходженні педагогічної практики.

Структурний аспект передбачає вдосконалення структури вищої педагогічної освіти. Структурна перебудова освіти вимагає більш детального опрацювання з визначення мети і конкретних завдань цього процесу,

виходячи із соціально-економічних особливостей розвитку суспільства та системи освіти в сучасних умовах [1]. До них в першу чергу слід віднести попит на фахівців на ринку праці. Врахуючи цей чинник на технологічному факультеті Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка з метою розширення спектру професійної підготовки вчителів технології наявні наступні профілі: "автосправа", "конструювання та моделювання одягу", "прикладна та технічна творчість".

Особливого значення набуває сьогодні проблема цілісності змісту підготовки майбутніх учителів технологій, оскільки без цілісного уявлення про зміст навчання на всіх етапах освіти може бути порушена її наступність. З метою досягнення оптимальних результатів у забезпеченні наступності професійної підготовки майбутніх учителів технологій необхідно дотримуватись таких умов:

- узгоджувати цілі навчання на суміжних етапах освіти (бакалавр, спеціаліст, магістр);
- забезпечувати взаємозв'язок у змісті навчальних програм;
- виробляти спільні наукові підходи до тлумачення понятійного апарату у кожній освітній галузі;
- узгоджувати завдання та зміст навчального матеріалу (поступово ускладнювати, розширювати, поглиблювати ті знання, уміння й навички, які були сформовані на попередньому етапі навчання; у перспективі орієнтуватись на вимоги наступного етапу навчання (семестр, курс));
- забезпечувати потенційні можливості змісту для забезпечення мотиваційного компонента навчальної діяльності, формування пізнавального інтересу та здібностей, умінь і навичок самостійної роботи;
- забезпечувати логіку викладу навчального матеріалу в навчальному процесі, в якому враховано закономірності процесу засвоєння знань і визначено міру співвідношення у подачі нового матеріалу з повторенням раніше вивченого;
- дотримуватися достатнього рівня методичного забезпечення

навчального процесу;

– розробляти для кожного ступеня навчання діяльнісний компонент змісту освіти, тобто включити в обов'язковий мінімум змісту освіти спеціально відібрані способи діяльності та технології, ключові компетенції та інші процедурні елементи, які повинні опанувати студенти.

Наступність є закономірною умовою цілісності та ефективності навчально-виховного процесу, фактором, який визначає логіку та послідовність навчання й виховання особистості студента на всіх етапах навчання, а тому вона має бути реалізована на всіх рівнях реалізації змісту освіти [5, с. 4].

Серед результативних шляхів практичного забезпечення наступності в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій на технологічному факультеті Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка можна назвати:

– підсилення соціальної ролі проблеми наступності у кваліфікаційній підготовці вчителів технологій шляхом розкриття сутності та практичного значення наступності як принципу освіти, регулятора в організації навчального процесу на різних етапах педагогічної діяльності;

– впровадження теоретичних розробок і педагогічних досягнень у практику, врахування напрацювань педагогічного досвіду вчителів із проблеми наступності у формуванні основних положень наукових досліджень;

– проектування й організація змістового та процесуального компонентів педагогічної діяльності на основі гуманістичного підходу до організації навчального процесу;

– підсилення мотиваційної сторони навчальної діяльності, яка є основою активізації пізнавальної сфери студента, розвитку творчості, ініціативи та інтересу до здобування знань;

– забезпечення цілісності неперервно-дискретного характеру системи освіти шляхом вирішення протиріч, які виникають у процесі навчання на

різних освітньо-кваліфікаційних рівнях (бакалавр, спеціаліст, магістр);

- розроблення засобів освітньо-педагогічного управління;
- проведення діагностико-корекційної роботи із запобігання труднощам у навчальному процесі;
- створення навчального середовища, яке би сприяло самореалізації та самоствердженню кожного студента, формуванню системності знань, усвідомленому оволодінню досвідом майбутньої професійної діяльності, становленню стійких пізнавальних інтересів.

Таким чином ефективність наступності професійної підготовки майбутніх учителів технологій в навчально-виховному процесі досягається шляхом комплексного підходу до забезпечення зазначених вище дидактичних умов забезпечення наступності, що передбачають розроблення дидактичних основ формування змісту освіти, систематичне методичне забезпечення процесу навчання та виховання особистості майбутнього вчителя технологій.

Література:

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В.И. Андреев. – Казань: Изд.: КГУ, 1988. – 322 с.
2. Архипова С.В. Преемственность в образовании: социологический анализ: автореферат дис. канд. социол. наук / С.В. Архипова. – М., 2006. – 20 с.
3. Бараховская О.В. Дидактические условия реализации преемственности в профессиональной подготовке студентов вуза: автореферат дис. канд. пед. наук / О.В. Бараховская. – М., 2005. – 21 с.
4. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека / В.К. Вилюнас. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 228 с.
5. Просвиркин В.Н. Технология преемственности в системе непрерывного образования: автореферат дис. докт. пед. наук / В.Н. Просвиркин. – М., 2009. – 40 с.
6. Профессиональная адаптация студентов вуза: монография / А.Ю. Петров. – Челябинск: Изд-во Челяб. академии культуры и ис-ва, 2004. – 185 с.

***РОЛЬ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ***

В статье анализируется роль преемственности в профессиональной подготовке будущих учителей технологий. Автор рассматривает педагогические условия, предусматривающие разработку дидактических основ формирования содержания подготовки, основательное методическое обеспечение процесса обучения и воспитания личности будущего учителя технологий.

Ключевые слова: преемственность, непрерывное образование, личностно ориентированный подход, учитель технологий.

Gorchinsky S.

***ROLE CONTINUITY IN THE TRAINING
FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGIES***

The article analyzes the role of continuity in the training of future teachers of technology. The author examines the pedagogical conditions that involve the development of pedagogical foundations of educational content, detailed methodological provision of training and education of future teachers technology.

Key words: continuity, continuous education, learner-oriented approach, a teacher of technology.